

Asia: VN/7050/2023

Luonnos valtakunnalliseksi nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaksi (VANUPO) 2024-2027

Lausunnonantajan lausunto

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 1: Jokaiselle nuorelle polku eteenpäin

Korin tavoitteet ovat tarkoituksenmukaisia ja valtaosin hyvin kohdennettuja. Ohjelmassa tulisi kuitenkin kiinnittää enemmän huomiota ennaltaehkäisevän toiminnan ja matalan kynnyksen tuen paikallisen toiminnan toimivuuteen. Hyvinvointialueen aloitettua toimintansa moni kuntakohtainen toimintamalli ja yhteistyötapa on purkautunut ja uudet vaihtoehdot ovat olleet joko laajempia alueellisia tai hyvinvointialueen laajuisia verkostoja. Toiminta on siirtynyt peilaamaan sitä hallinnollista tasoa, jolla uudet organisaatiot toimivat ja siksi tämä muutos on siirtänyt painopistettä aiemmin suhteellisen toimivasta paikallisesta yhteistyöstä toimimattomampaan verkostotyöhön. Samalla kuntien vastuu paikallisessa primääri- ja sekundaaripreventiivtyössä on kasvanut merkittävästi ja erityisesti matalan kynnyksen toimenpiteiden toteutuminen on jäänyt lähes poikkeuksetta kuntien ja järjestöjen harteille. Tämä kehityskulku tulee todennäköisesti vahvistumaan edelleen työllisyyspalveluiden siirryttyä kuntien toteutettavaksi. Kuitenkin esimerkiksi ehkäisevän työn resurssit ovat siirtyneet laajamittaisesti hyvinvointialueille uudistuksen myötä, vaikka samanaikaisesti lähipalvelujen saatavuus kärsii.

Kunnille tulisi mahdollistaa koulujen psykososiaalisen tuen resurssit muutoinkin, kuin vuosittaisten, satunnaisten hankerahoitusinstrumenttien kautta. Samanaikaisesti hyvinvointialuetta tulisi velvoittaa tai vähintään ohjata soveltuvin kannustimin järjestämään matalan kynnyksen toimintaa ja ennaltaehkäisevää toimintaa jokaisessa koulutusta järjestävässä peruskunnassa, pelkkien kuraattoripalveluiden lisäksi. Ohjelmassa tulisi ottaa laajemmin kantaa hyvinvointialueiden ohjaamiseksi lähipalveluiden järjestämisessä myös ennaltaehkäisevässä ja kynnyksettömässä työssä.

Harrastamisen Suomen mallin rahoitus tulisi saada jatkuvaksi rahoituksiksi tai rahoituskausien tulisi olla vähintään 3-5 vuoden mittaisia, jotta painopistettä hallinnollisesta työstä voitaisiin siirtää toimeenpanoon. Tällä hetkellä hallinnollinen vaade on merkittävä, mikä hidastaa toiminnan kehittämistä. Erityisesti hallintoon käytetty aika rajoittaa etsivän harrastustoiminnan toteuttamista.

Ohjelmassa tulisi ottaa kantaa lyhytjänteisten rahoitusinstrumenttien vahingollisuuteen kokonaisuuksien ja toiminnan pitkäjänteisen kehittämisen kannalta.

Nuorten työpajatoimintaan ja hyvinvointialueiden vastuulle jääneeseen sosiaalista kuntoutusta edistävään pajatoimintaan tulisi rakentaa tiiviimpi yhteistyö. Hyvinvointialueen tulisi velvoittaa tai vähintään ohjata riittävin kannustimin tekemään yhteistyötä nuorten työpajatoiminnan järjestäjien kanssa, jotta saumaton siirtyminen palveluista toiseen voidaan taata.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 2: Monipuolista tietoa ja välineitä nuorten mielen hyvinvoinnin tukemiseen

Korin tavoitteet ovat tarkoituksenmukaisia ja pääosin hyvin kohdennettuja. Matalan kynnyksen palveluita nuorten mielen hyvinvoinnin tukemiseen tulisi kehittää paikallisesti. Hyvinvointialueiden tulisi tarjota sekä ennaltaehkäiseviä mielenterveys- ja päihdepalveluita jokaisen koulutusta järjestävän peruskunnan alueella sekä tarjota myös paikallisia mielenterveyshäiriöiden ehkäisyyn ja hoitoon liittyviä palveluita lähipalveluina. Mielenterveys- ja päihdehaittojen ehkäisytyö ei tulisi siirtyä toteutuneiden uudistusten myötä kuntien henkilöstön, kuten opetushenkilöstön ja nuorisopalveluiden, harteille, kuten nykyinen kehityskulku näyttäisi viittaavan, vaan sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestäjällä tulisi olla vastuu näiden palveluiden järjestämisestä edelleen myös lähtötoimintana. Toimintaa tulee edistää moniammatillisesti paikallisin verkostoin, mutta kuitenkin siten, että jokainen toimintasektori keskittyy ensisijaisesti omaan perustehtäväänsä. Verkon kautta järjestettävillä palveluilla tai ohjauksella ja neuvonnalla ei pystytä vastaamaan haasteellisimpien lasten ja nuorten tarpeisiin, vaan työssä tarvitaan turvallisten aikuisten kohtaamista myös sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden toimijoiden että poliisin läsnäolon kautta.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 3: Nuorten hyvinvointia tuetaan osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja turvallisuutta vahvistamalla

Osallistumisrakenteiden kehittäminen on erittäin kannustettavaa toimintaa, jossa pitää huomioida myös eri nuorisoryhmien lisäksi eri alueille asuvien nuorten lähtökohdat sekä sosioekonominen asema. Työssä pitää pyrkiä myös alueelliseen mahdollisuuksien tasa-arvoon.

Kiusaamiseen, väkivallan ja häirinnän ehkäisemiseen sekä tätä kautta mielen hyvinvoinnin edistämiseen liittyvä painotus on erittäin tärkeä ja tälle tulee osoittaa riittävä resurssi. Koulutuksen lisäksi tulee rahoittaa myös paikallista innovaatio- ja kehittämistoimintaa.

Ankkuritoiminta tulee ulottaa aidosti kaikkiin kuntiin, ei ainoastaan suurimpiin kaupunkeihin ja kasvukeskuksiin. Poliisin kohtaaminen tulee olla mahdollista lapsille ja nuorille myös syrjäisemmillä seuduilla.

Kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävälle nuorisotyölle tulee taata lisärahoitusta, jotta paikallisia toimintamalleja voidaan edelleen kehittää ja vakiinnuttaa. Ohjelmassa tulee ottaa kantaa rahoitusinstrumenttien nykyiseen riittämättömyyteen ja lyhytjänteisyyteen. Koulunuorisotyön ohella toimivien kouluvalmentajien, -coachien yms. psykososiaalisen tuen toimijoiden tehtäväkuvaa ja roolitusta tulee tarkentaa ja luoda yhteneviä toimintamalleja. Lainsäädäntöä tulee toimeenpanna siten, että hyvinvointialuetta velvoitetaan tai vähintään ohjataan riittävin kannustimin aiempaa vahvemmin yhteistyöhön koulunuorisotyön sekä muiden kouluissa toteutuvan psykososiaalisen kynnyksättömän tuen toimijoiden kanssa ja näitä varten tulee kehittää toimivat palveluketjut nuorten haasteiden ratkaisemiseksi.

Nuorisotyön ja –toiminnan tukemisen linjaukset

Nuorisotyön linjaukset ovat tarkoituksenmukaisia. Käytännössä hyväksi työvälineeksi osoittautunut nuoDo- järjestelmä tulee saada käyttöön jokaisessa kunnassa. Nuorisotyön, erityisnuorisotyön ja TE-uudistuksen myötä rakentuvien työllisyysalueiden yhteistyön kehittämiseen tulee ohjata riittävä panostus sekä myös rahoituksellinen tuki.

Painopisteet nuorisoalan valtakunnallisten osaamiskeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymiselle

Osaamiskeskuksiin liittyvät linjaukset ovat tarkoituksenmukaisia. Osaamiskeskustoiminnan tulee kuitenkin ulottua aiempaa paremmin ruohonjuuritasolle, jotta esimerkiksi verkostotoiminnan hyödyt eivät jää niihin kuntiin, joilla on enemmän resurssia osallistua akuuteimman arkityön ulkopuoliseen toimintaa.

Suomen kansalliset tavoitteet nuorisoalan eurooppalaiselle ja kansainväliselle toiminnalle

Tavoitteet ja toimenpiteet ovat tarkoituksenmukaisia.

Muita näkemyksiä ohjelmasta

Nuorisotyön ja nuorten parissa tehtävän työn toimivuutta haastaa yleisesti hyvinvointialueiden palveluiden vetäytyminen peruskunnan alueelta. Tämä on voinut johtaa paikallisen yhteistyön kangerteluksi ja osin myös päällekkäiseksi toiminnaksi. Sosiaali- ja terveyspalveluihin kuuluvia mielenterveys- ja päihdetyön ehkäiseviä ja hoitoon liittyviä toimintoja sekä sosiaalipalveluiden toimintoja ei tulisi valua kuntien toteutettavaksi tämän uuden resurssi- ja yhteistyöpulan vuoksi. Siksi ohjelmassa tulisi ottaa vahvemmin kantaa kuntien vastuisiin ennaltaehkäisevän mielen hyvinvoinnin ja kynnyksättömän toiminnan mahdollistajan roolissa, hyvinvointialueiden vastatessa mielenterveyden ehkäisy- ja hoitotehtävästä sekä sosiaalipalveluiden toiminnasta, myös kynnyksättömästä toiminnasta, paikallisesti jokaisessa kunnassa. Ohjelmassa tulisi ottaa kantaa lainsäädännön täsmennyksiin siten, että hyvinvointialueita velvoitettaisiin tai vähintään ohjattaisiin riittävin kannustimin järjestämään lähipalveluja, jotka ovat aidosti haasteellisissa elämäntilanteissa olevien lasten ja nuorten saavutettavissa. Tällä tavoin sote-uudistamisen tavoitteita peruspalveluiden painottamisesta voitaisiin edesauttaa, ja samalla myös kunnan sekä hyvinvointialueiden tehtäväkenttiä voitaisiin selventää.

kunta Teuvan
Teuvan kunta